

Hva gjør vi når seksuelle grenser blir krenket?

Retningslinjer for forebygging og håndtering av seksuelle krenkelser i menighetene.

Stavanger Bispedømmeråd 2007

Revidert desember 2012

1 INNLEDNINGSDDEL.....	4
1.1 Forord	4
2 FAKTADEL.....	6
2.1 Definisjoner	6
2.1.1 Seksuelle krenkelsers.....	6
2.1.2 Makt	6
2.1.3 Formell sak	6
2.1.4 Krenker og den krenkede	7
2.1.5 Menighetens beredskapsteam	7
2.2 Momenter til avklaring	7
2.2.1 Posisjon	7
2.2.2 Relasjon	7
2.2.3 Hemmeligholdelse	7
2.2.4 Trusler/manipulasjon	7
2.2.5 Sårbarhet	7
2.2.6 Alder/tid	8
2.2.7 Krenkelsens art.....	8
2.2.8 Profesjonalitet	8
2.3 Skadevirkninger	8
2.3.1 Psykisk	8
2.3.2 Åndelig.....	8
2.3.3 Sosiale.....	9
2.3.4 Fysisk.....	9
2.4 Bearbeiding av seksuelle krenkelsers.....	9
2.5 Menighetens situasjon i en overgrepssak	10
2.5.1 Innledning	10
2.5.2 Forløper/hemmelighetsfasen	10
2.5.3 Oppdagelses/kaosfasen	11
2.5.4 Bevissthets/polariseringsfasen	11
2.5.5 Bedrings/gjenoppbygningsfasen	12
2.6 Aktuelle samfunnsinstanser	12
2.6.1 Politiet.....	12
2.6.2 Kontaktpersonordningen.....	13
2.6.3 Barnevernet.....	13
2.6.4 Media	13
2.6.5 Lokalsamfunnet.....	14
2.6.6 Fri rettshjelp.....	14
2.7 Regelverk	14
2.7.1 Taushetsplikt	14
2.7.2 Straffeloven.....	15
2.8 Teologisk grunnlag	16
2.8.1 Mennesket.....	16
2.8.2 Kirken	17
2.8.3 Oppsummering.....	18
3 HANDLINGSDEL - FOREBYGGENDE ARBEID	19
3.1 Sammendrag.....	19

3.1.1	Sammendrag om forebygging for frivillige og ansatte	<u>20</u>
3.1.2	Sammendrag om forebygging for beredskapsteam (se 4.2.1)	<u>20</u>
3.2	FOREBYGGENDE ARBEID	<u>20</u>
3.3	Holdning og handlinger	<u>20</u>
3.4	Lederbehov og kjønn	<u>21</u>
3.5	Samtaler og sjelesorg	<u>21</u>
3.6	Tur- og leirliv	<u>21</u>
3.7	Språkbruk og -kultur	<u>22</u>
4	HANDLINGSDEL - HÅNDTERING AV MISTANKE ELLER ANKLAGE.....	<u>22</u>
4.1	Sammendrag.....	<u>22</u>
4.1.1	Sammendrag av håndtering for frivillige og ansatte ved mistanke, melding eller anklage om krenkelse	<u>22</u>
4.1.2	Sammendrag av håndtering for beredskapsteam ved mistanke, melding eller anklage om krenkelse	<u>22</u>
4.1.3	Der den anklagede er ansatt:	<u>23</u>
4.1.4	Der den anklagede er frivillig eller valgt inn i et av kirkens råd	<u>23</u>
4.2	Ansvarsforhold	<u>23</u>
4.2.1	Menighetsrådet.....	<u>23</u>
4.2.2	Fellesrådet	<u>23</u>
4.2.3	Biskopen	<u>24</u>
4.2.4	Bispedømmerådet	<u>25</u>
4.2.5	Fagetisk råd.....	<u>25</u>
4.2.6	Kontaktpersonordningen.....	<u>25</u>
4.2.7	Kirkens ressurscenter mot vold og seksuelle overgrep	<u>25</u>
4.3	Fremgangsmåte ved melding eller mistanke om seksuelle krenkelser	<u>25</u>
4.3.1	Melding av overgrep fra krenkede	<u>27</u>
4.3.2	Melding av overgrep fra krenker.....	<u>28</u>
4.4	informasjonshåndtering	<u>28</u>
4.4.1	Informasjon til menigheten	<u>29</u>
4.4.2	Informasjon til media	<u>29</u>
4.5	Gjenoppbyggingsfasen.....	<u>29</u>
4.5.1	Menighetsrådet.....	<u>29</u>
4.5.2	Kriterier for eventuell gjeninnsettelse	<u>29</u>
4.5.3	Konsekvensene gjelder uansett hvor krenkelsene ble begått	<u>29</u>
4.5.4	Konsekvenser for ansatte medarbeidere.....	<u>30</u>
4.5.5	Konsekvenser for tillitsvalgte i menighetsråd, fellesråd eller bispedømmeråd	<u>30</u>
4.5.6	Konsekvenser for frivillige medarbeidere.....	<u>30</u>
5	LITTERATUR, ADRESSELISTE OG TLF.NR	<u>31</u>

1 INNLEDNINGSDEL

1.1 FORORD

Disse retningslinjene inneholder momenter og forslag til behandlingsprosedyre for håndtering av mistanke om eller anklager om seksuelle krenkelser i saker der den mistenkte eller anklagede er en tillitsvalgt eller frivillig medarbeider i en menighet i Den norske kirke.

Formålet med disse retningslinjene er å gi menighetsråd, andre valgte medarbeidere og frivillige medarbeidere noen fakta om seksuelle krenkelser. Vi skisserer forslag til forebygging og fremgangsmåte for håndtering av anklager om seksuelle krenkelser, eller når mistanke om dette fremmes.

Dersom den anklagede er en ansatt, skal arbeidsgiver behandle saken ut fra de retningslinjer som gjelder.

Vi henviser til **"Veiledningsheftet for kirkelige arbeidsgivere ved mistanke om eller anklage mot arbeidstaker om seksuelle overgrep". utgitt juli 2007:**

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kkd/pressesenter/pressemeldinger/2007/Veiledningshefte-for-kirkelige-arbeidsgi.html?id=476613>

Alle menigheter bør ha en beredskapsplan for krise- og katastrofehandtering som også skal ivareta retningslinjer for forebygging og håndtering av mistanke om eller anklage om seksuelle krenkelser.

Bispedømmets retningslinjer tar også for seg noe tematikk ang. skadevirkninger når det gjelder seksuelle krenkelser, sjelesorg, diakoni og oppfølging av personer som har opplevd krenkelser, samt teologiske refleksjoner og grunnlag. Vi mener derfor at veiledningsheftet og disse retningslinjene kan utfylle hverandre.

Vi vil utfordre menighetsråd, fellesting og staver til å lese gjennom dokumentet 1 gang i året og ha en samtale om hvordan vårt utadrettede arbeid fungerer og gir av holdninger, ikke minst i forhold til barne- og ungdomsarbeidet som drives.

Der menighetens enheter er knyttet opp til en organisasjon, må forholdet når det gjelder håndtering av evt. saker, avklares i de interne rutinene.

Vi er klar over at retningslinjene ikke ivaretar alle aktuelle problemstillinger eller er faglig fullt ut dekkende. Vi håper likevel det kan fungere som et dokument som vil påvise når tiltak må iverksettes og faglig personell kontaktes.

Ansvars- og arbeidsgiverlinjer innen Den norske kirke kan oppleves uoversiktlige. Vårt ønske og håp er at dokumentet kan bidra til samhandling mellom alle organer i saker som evt. vil dukke opp. Sakene vil aldri være enkle å håndtere. Målet er at vi som enkeltorganer i kirken skal kunne møtes og bidra konstruktivt for enkeltpersoner og den menighet som trenger omsorg og oppfølging i en vanskelig tid, og at vi vet hvem som skal ta ansvar for hva i denne prosessen. Så får behov for endringer vise seg etter hvert og tas hensyn til.

Stavanger bispedømmeråd retter en stor takk til medlemmene i arbeidsgruppen som har utarbeidet retningslinjene:

I siste revisjonsrunde har denne arbeidsgruppen bidratt:

Unn Rosenberg, personalleder, representant for Kirkevergelaget i Stavanger bispedømme

Merete Endresen, Kirkeverge Haugesund fellesråd

Gunnar Rønnestad, ass.stiftsdirektør, Stavanger bispedømmeråd

Asbjørn Finnbakk, Rådgiver i diakoni, Stavanger bispedømmeråd

Stavanger bispedømmeråd desember 2012

Åge Bognø

stiftsdirektør

2 FAKTADEL

2.1 DEFINISJONER

2.1.1 Seksuelle krenkelser

Seksuelle krenkelser kan defineres som misbruk av rolle og makt der et menneske i en sårbar situasjon blir utnyttet istedenfor å bli beskyttet.

Det handler om at en person utnytter sin stilling eller posisjon overfor en han/hun står i et hjelpeforhold til ved å opptre på en seksualiserende måte eller ved å innlede et seksuelt forhold til vedkommende.¹

Med seksuelle krenkelser menes at den som har størst makt i en relasjon mellom personer i et asymmetrisk maktforhold, anvender en seksualisering av relasjonen på en slik måte at den andres intimitetsgrenser blir krenket.²

Vi bruker i dette dokumentet begrepet seksuelle krenkelser som en fellesbetegnelse for det som i andre sammenhenger betegnes som grenseoverskridende seksuell atferd og seksuelle overgrep. En seksuell krenkelse består av tre deler: En relasjon, ytre handlinger og en opplevelse av å ha blitt krenket. Denne opplevelsen kan noen ganger bevisstgjøres først etter lengre tid.

2.1.2 Makt

En relasjon: En krenkelse er basert på at krenkeren har mulighet og makt til å krenke. Erfaring viser at den makt krenkeren får, ofte er knyttet til at krenkeren har en hjelper- eller lederposisjon i forhold til den krenkede. Et tillitsforhold oppstår og lederposisjonen gjør at det uansett blir et ulikt maktforhold i relasjonen. Dersom det skjer en krenkelse, er dette et tillitsbrudd og basert på krenkerens maktmulighet. Krenker påfører den krenkede både uønsket seksualitet og en vond opplevelse av å være delaktig og medansvarlig for krenkelsen.

De ytre handlingene kan noen ganger i utgangspunktet beskrives likt av både den krenkede og krenkeren.

Den krenkedes opplevelse av det som har skjedd er helt annerledes enn krenkerens opplevelse. Krenkelsen er knyttet til opplevelsen av å bli fratatt kontrollen over egen kropp, egne følelser og verdier og å bli påført uønskede og skambelagte handlinger.

Vurderingen av hvor alvorlig eller dyp en krenkelse er, må gjøres med utgangspunkt i den krenkedes opplevelse og hvordan makt- og avhengighetsforholdet var mellom den krenkede og krenkeren. Handlinger som ytre sett ikke synes så alvorlige, kan sette dype og vonde spor hvis det var et nært tillitsforhold mellom krenker og den krenkede.

2.1.3 Formell sak

Anklager om seksuelle krenkelser blir en formell sak når slike anklager blir framsatt mot frivillige medarbeidere, medlemmer i kirkens ulike valgte råd eller kirkelig ansatte.

Definisjonen er hentet fra Tormod Kleivens doktoravhandling *Intimitetsgrenser og tillitsmakt, Kirkesamfunns bruk av retningslinjer i møte med seksuelle krenkelser sett i lys av et diakonifaglig perspektiv*, Det teologiske Menighetsfakultet, Oslo, 2008, s.12.

2.1.4 Krenker og den krenkede

Den som er utsatt for seksuelle krenkelser kalles i dette dokumentet *den krenkede* eller den *utsatte*, mens den som krenker et annet menneske seksuelt, kalles *krenker*. Vi bruker begrepet *den anklagede* om den som er anklaget for seksuelle krenkelser, inntil anklagen eventuelt er bekreftet. Da brukes begrepet *krenker*.

2.1.5 Menighetens beredskapsteam

Se pkt. 4.2.1

2.2 MOMENTER TIL AVKLARING²

Det kan av og til være vanskelig å vite om det vi står over for er en seksuell krenkelse eller et gjensidig og likeverdig seksuelt forhold. I det følgende kommer noen momenter som kan gi hjelp til avklaring, blant annet av maktforholdet mellom de to.

2.2.1 Posisjon

Hvis den anklagede er eller var i en overordnet stilling i forhold til den krenkede eller stod i en lederposisjon i forhold til han/henne, viser det at det er ulikhet i maktforholdet mellom dem. Det kan for eksempel være forholdet mellom en leder og en leirdeltaker, en forkynner og en tilhører. Den som innehar en stilling eller en formell rolle som gir makt, har alltid ansvaret for at grenser ikke blir overtrådt. Det gjelder også om det er den andre som inviterer til seksuelle handlinger.

2.2.2 Relasjon

Hvis det er et tillitsforhold mellom to parter, der den ene har en hjelperelasjon, veileder- eller sjelesørgerisk relasjon i forhold til den andre, er det ulikhet i maktforhold mellom dem. En sjelesørger må for eksempel aldri under noen omstendigheter innlede et seksuelt forhold til en som oppsøker sjelesorg, heller ikke om den som kommer, oppfordrer til det.

2.2.3 Hemmeligholdelse

Dersom den krenkede har blitt pålagt å holde de seksuelle handlingene skjult, er det et tegn på maktmisbruk og krenkelse.

2.2.4 Trusler/manipulasjon

Dersom den ene parten er manipulert, lokket, truet eller ved hjelp av fysisk makt er tvunget til seksuelle handlinger, er det en krenkelse. Bruk av bibelord som ”rettferdiggjør” det seksuelle forholdet er et eksempel på religiøs manipulasjon.

2.2.5 Sårbarhet

Hvis en person er i en sorgsituasjon, har vært utsatt for overgrep tidligere, har psykiske problemer etc., er han/hun i en sårbar situasjon som gjør at andre må vise spesiell varsomhet og ikke utnytte muligheten denne sårbarheten gir til å utøve makt.

2.2.6 Alder/tid

Dersom den krenkede er under 16 år, er det straffbart i forhold til norsk lov å innlede seksuell kontakt. Dersom det er stor aldersforskjell mellom den anklagede og den krenkede, er det et tegn på at det ikke er et likeverdig forhold mellom dem. Jo større aldersforskjell, jo tydeligere er ubalansen i maktforholdet. Jo lenger krenkelsene har pågått, jo mer alvorlig er det.

2.2.7 Krenkelsens art

Alvorlighetsgraden har også sammenheng med handlingenes art, om det er snakk om seksuell omgang, handling eller atferd, og om det er misbruk av et avhengighetsforhold.³

2.2.8 Profesjonalitet

Det må kunne forventes at en som har et tillitsverv/frivillig lederengasjement eller er ansatt i en menighet eller en kristen organisasjon, har kunnskap nok til å forstå hvordan en skal møte og ta vare på mennesker som er i en sårbar situasjon. Det er også grunn til å forvente en livsførsel som er i tråd med Bibelens ord om makt og seksualetikk.

Kirken har et ansvar for å gi sine ulike medarbeidere kunnskap om denne tematikken. Vi vil her understreke at kirkelige medarbeidere ikke skal gå inn som terapeuter/behandlere eller etterforskere i møte med mennesker som har opplevd seksuelle krenkelser.

Dersom den som har opplevd seksuelle krenkelser, ber om sjelesorg og samtidig går i terapi/behandling i helsevesenet, vil vi anbefale at det tas kontakt med behandler, selvsagt i forståelse med den som søker sjelesorg. Oppgaven for frivillige medarbeidere eller kirkelig ansatte, er primært å melde fra om at krenkelser foregår eller har skjedd, samt støtte den krenkede og hjelpe han/henne til å få nødvendig hjelp.

2.3 SKADEVIRKNINGER

Mennesket er en helhet. Dette innebærer at når grenser blir overskredet og et menneske blir krenket på det seksuelle området, kan det få svært alvorlige følger. Det er ikke bare personens kropp, den fysiske siden, som blir invadert. Krenkelsene kan få følger også for de andre sidene ved livet:

2.3.1 Psykisk

De seksuelle krenkelsene kan sette dype og vonde spor på det psykiske området, i tanke- og følelsesliv. En sterk skam- og skyldfølelse kan oppstå, selv om den er uberettiget. Hvor alvorlige de psykiske skadevirkningene kan bli, henger ikke bare sammen med hvor alvorlig de ytre handlingene var. Selv krenkelser som sett utenfra kanskje for noen kan se bagatelmessige ut, kan skape store psykiske problemer. Det kan henge sammen med at den utsatte ble satt under et sterkt press av en åndelig autoritetsperson, at han/hun opplevde at krenkeren misbrukte et viktig tillitsforhold, eller det kan ha med alder eller sårbar livssituasjon å gjøre.

2.3.2 Åndelig

Dersom et menneske med en kristen tro, opplever en seksuell krenkelse, vet vi at dette kan utfordre vedkommendes tillitt til Gud. Dette kan forsterkes dersom det er en kirkelig

³ Jf. 2.7.2 Straffelovens bestemmelser

medarbeider som utfører krenkelsen. Han/hun spør seg kanskje hvordan Gud kan være glad i vedkommende når han tillot at dette skjedde. Det kan bli vanskelig å lese i Bibelen, oppsøke menighetenes eller organisasjonenes fellesskap eller be hvis det åndelige livet blir koblet sammen med krenkelsene. Slik kan de seksuelle krenkelsene også få følger for tilliten til Gud og gi den krenkede et negativt forhold til kirke, gudstjenesteliv og kirkelige handlinger.

2.3.3 Sosiale

Kontakten med familie og venner kan også bli skadelidende. Den krenkede må ofte hemmeligholde krenkelsene, noe som kan få følger for sosiale relasjoner. Det kan bli vanskelig å gå i kirken og til samlinger i menigheten for øvrig hvor vedkommende kanskje har sine viktigste vennskapsforhold. Videre er det også fare for at den krenkede kan oppleve vansker i forhold til partner og til et seksualliv, også i lang tid etter at krenkelsene har skjedd.

2.3.4 Fysisk

Kroppen ble kanskje ikke skadet da krenkelsene skjedde. De fysiske krenkelsene kan ha forskjellig alvorlighetsgrad. Men kroppen "husker" likevel hva som skjedde og kan vise det i form av smerter og ulike fysiske symptomer.

2.4 BEARBEIDING AV SEKSUELLE KRENKELSER

Det å oppleve seksuelle krenkelser er ofte svært traumatisk. Mange trenger bearbeiding over tid i form av samtaler med et medmenneske eller en fagperson. Ofte blir seksuelle krenkelser fortrent i årevis, kanskje flere tiår. Da kan de vonde følelsene bli lagret i underbevisstheten og komme til uttrykk for eksempel i form av fysiske, psykiske og åndelige problemer. Når krenkelsene endelig kommer for dagen, vil det ofte oppleves like smertefullt som da det skjedde, selv om det kan være veldig mange år siden.

Vi vil igjen understreke at kirkelige medarbeidere ikke skal gå inn som terapeuter/behandlere i møte med mennesker som har opplevd seksuelle krenkelser. Oppgaven er å melde fra om at krenkelser foregår eller har skjedd, samt støtte den krenkede og hjelpe han/henne til å få nødvendig hjelp.

Bearbeidingen av seksuelle krenkelser har mye til felles med de reaksjoner som kjenner seg akutte kriseopplevelser. I forbindelse med kriser snakker vi gjerne om en første sjokkfase, der alt er kaotisk. Så kommer en reaksjonsfase der de vonde følelsene dominerer tankene og livet/hverdagen. Etter hvert går en over i bearbeidingsfasen. I denne fasen kommer de vonde hendelsene litt mer på avstand og livet fylles også av annet innhold, selv om en fortsatt kan oppleve å bli overveldet av sorg og smerte. Avslutningsvis kommer en nyorienteringsfase der oppmerksomheten i større grad vendes mot andre ting. Sårene er grodd, selv om arret alltid vil være der i form av de vonde minnene. Men det som skjedde dominerer ikke følelser, tanker og atferdsmønster lenger.

Noen momenter som gjelder bearbeiding av seksuelle krenkelser spesielt:

1. *Sjokkfasen:* Sterke følelser knyttes til selve krenkelseshandlingene, følelser som vantro, fordømmelse, avsky, benektelse, angst osv.
2. *Reaksjonsfasen:* Mye krefter brukes på å fortrenge vonde følelser, mange har en sterk frykt for hva som kan skje hvis dette blir kjent. Når en tar krenkelsene opp i samtale, kan en oppleve problemer med å huske, fordi hendelsene er så sterkt knyttet til angst og skam.

3. *Bearbeidingsfasen*: Her er hovedsaken å plassere skyld hos krenker og bli fri fra skam- og skyldfølelse. Ofte veksler fornuft og følelser. Det er vesentlig å få hjelp til å rette sinne og sorg mot krenkeren, og ikke innover mot seg selv.
4. *Nyorienteringsfasen*: Krenkelsen dominerer ikke lenger følelsene, valg og livskvalitet. En har ikke glemt det som skjedde, men en har plassert skyld og ansvar utenfor seg selv, og en kan velge om en vil tenke på krenkelsene eller ikke.

Kirkens oppgave er å bistå den som er krenket, slik at det som er blitt ødelagt, i størst mulig grad kan gjenreises. Noe av det viktigste er at den krenkede blir tatt på alvor, får støtte og hjelp til å finne nødvendig behandling, oppleve et godt medmenneskelig nærvær, få plassert skyld og ansvar og få mulighet til fellesskap.

2.5 MENIGHETENS SITUASJON I EN OVERGREPSSAK

2.5.1 Innledning

Våre menigheter er ulike. Alle har sin egen kultur. Denne kulturen forteller hva som er ”god tone”, hvilke samværs- og møteformer som gjelder, og hvordan motsetninger og uenighet håndteres. Derfor vil også reaksjonene være ulike når det blir avslørt at seksuelle krenkelser er blitt begått av personer i menigheten. I det følgende skal vi ta for oss vanlige reaksjoner når overgrep avdekkes og hvordan disse reaksjonene kan møtes på en god måte.

Utgangspunktet er å innse at menigheten faktisk kan være en ”arena” for seksuelle krenkelseshandlinger. Det betyr at krenkeren og/eller den krenkede tilhører menigheten, og at krenkelseshandlingene skjer i tilknytning til denne. Det kan for eksempel være ved at krenkeren er ansatt, ulønnet leder eller tillitsperson i menigheten og i det miljøet den krenkede tilhører.

Det går an å dele forløpet i en prosess hvor krenkelser blir avdekket i følgende fire faser:⁴

- Forløper/hemmelighetsfasen
- Oppdagelses/kaosfasen
- Bevissthets/polariseringsfasen
- Bedrings/gjenoppbygningsfasen

2.5.2 Forløper/hemmelighetsfasen

er tida før krenkelsene er kjent for andre enn den krenkede og krenkeren (og eventuelt de som disse har valgt å fortelle det til i fortrolighet).

Det er svært sjelden mulig å avdekke seksuelle krenkelseshandlinger før den krenkede eller krenkeren selv forteller det. Men det er likevel mye som kan gjøres for å legge til rette for at krenkelseshandlinger kan avdekkes raskere – blant annet kan vi:

- Legge til rette for å snakke positivt og åpent om seksualitet og respekt for grenser
- Undervise ledere i fellesskapet om ledermakt
- Gi kunnskap om seksuelle krenkelser

⁴ ”Faseinndelingen er hentet fra en artikkel av Larry Graham, professor i pastoralteologi i Colorado og brukt i ”Center for Prevention of Sexual Abuse and Domestic Violence” (USA) sitt kursopplegg for prester om overgrepssproblematikk.”

Dette kan øke bevisstheten om hva som både kan tildekke og avdekke seksuelle krenkelser. Denne bevisstheten kan gi øyne som er villige til å ”se”, ører som er i stand til å ”høre” og mot til å ta saken opp.

2.5.3 Oppdagelses/kaosfasen

er den første tida (1-2 uker) etter at krenkelseshandlingene er blitt kjent i menigheten. Å stikke hull på en byll kan være en lettelse for de som har kjent til eller tenkt at noe var galt, men vil samtidig skape en opplevelse av både kaos og smerte hos alle som tilhører miljøet.

Det er viktig at menighetens beredskapsteam (se både i denne og neste fase) tilkaller representanter fra fellesråd(FR) (se 4.2.2) og bispedømmeråd(BDR) (se 4.2.4) Sammen skal menighetens beredskapsteam og disse representantene knytte til seg personer utenfra som har kunnskap om seksuelle krenkelser og reaksjoner. Reaksjonene som kommer i menigheten, har mye til felles med sorgreaksjoner ved plutselig dødsfall eller tilsvarende traumatiske opplevelser – men er kanskje enda mer komplekse. Det gjelder både fordi det som har skjedd oppleves uforståelig og uvirkelig, og fordi det er ulike reaksjoner hos de forskjellige gruppene og menneskene som menigheten består av.

Representantene fra FR/BDR kan bistå ved å komme fra utsiden og gi menighetens beredskapsteam hjelp til å møte både egne og andres reaksjoner med omsorg, forståelse og aksept. Samtidig kan disse være til hjelp i den videre håndtering.

Menighetens beredskapsteam skal sørge for at

- det er tid, ressurser og mulighet til å gi tilstrekkelig informasjon ut fra det behovet som ulike grupper i menigheten har, og mulighet for samtale både i grupper og på tomannshånd om det som har skjedd. Alt som kan investeres av tid i denne fasen for å ivareta informasjonsbehovet og ta imot reaksjoner på en klok måte, vil øke mulighetene for at de neste to fasene blir både mer vellykkede og mindre ressurskrevende.
- menighetens vanlige virksomhet, arrangementer og samlinger går sin gang så langt det er mulig.

2.5.4 Bevissthets/polariseringsfasen

er når det går opp for menigheten hva som faktisk har skjedd, og den enkelte velger hvordan han eller hun vil forholde seg til det. Reaksjonene er både knyttet til sakens innhold (eller slik den enkelte velger å forstå sakens innhold), men også oppdagelsen av at menigheten som menighet også er blitt krenket og er et ”offer” for det som har skjedd. Den allmenne tillit mennesker har til at menigheten er en ”trygg sone”, er blitt skadet.

Vi møter ofte følgende 4 ulike typer reaksjoner når overgrepet blir avdekket:⁵

- Benekting: Noen tror rett og slett ikke det er sant: ”Dette kan vel hende andre steder, men ikke her hos oss.” De blir mistenksomme på hvem og hva som kan ha skapt forestillingene om at dette kan ha skjedd.
- Forvirring: Noen blir bare forvirret: Kontrasten mellom egen virkelighetsopplevelse og det som nå blir hevdet, er for stor. Krenkeren er jo så god og dyktig – og de som forteller om overgrep er samtidig så troverdige.

⁵ De fire reaksjonstypene er hentet fra psykologen W.H.Bera som skriver om det i artikkelen ”Betrayal: Clergy Sexual Abuse and Male Survivors” i fra boka *Breach of Trust* (1995) De samme reaksjonstypene er også bekreftet fra en undersøkelse av fem kristne forsamlinger i Norge.

- Hjelpeløshet: Noen tror at overgrep har funnet sted – men forstår ikke: De erkjenner at krenkelse kan ha skjedd, men de forstår det ikke, og kjenner seg hjelpeløse og handlingslammet i forhold til det som blir fortalt.
- Sinne og sterke følelser: Noen reagerer umiddelbart med sinne: Sinnet kan rettes mot den anklagede, mot den krenkede, mot ledelsen i menigheten, mot Gud osv.

Det som er svært tankevekkende i forhold til samtlige av disse reaksjonstypene, er at de har fokus på den anklagede, på menigheten, på Gud – men nesten ikke på den krenkede. Derved vil også forståelsen av hva krenkelsen handler om, bli preget av andre forhold enn krenkelsen slik den oppleves fra krenkedes ståsted.

Det er viktig at den enkelte i menigheten blir møtt på en slik måte at han eller hun får anledning til å reagere på sin måte – og bli møtt med aksept og omsorg.

Men det er også et mål at den enkelte er i stand til å se krenkelsen fra den krenkedes ståsted og ut fra den krenkedes opplevelse.

Dette står ikke i motsetning til å se den lidelse som krenkelseshandlingene har medført hos den anklagedes familie og i menigheten. Tvert imot vil det gi mulighet for å se også denne lidelsen og smerten i et perspektiv som skaper et fellesskap – ikke i medlidenhet – men i medlidelse.

2.5.5 Bedrings/gjenoppbygningsfasen

Det handler om veien videre. Mange som står på avstand fra menigheten vil tenke at nå er de ”ferdige med denne saken ” etter at menigheten utad synes å ha gått inn i et normalt gjenge igjen. Men dette er en illusjon i de aller fleste av tilfellene: Det trengs lang tid, vanligvis flere år, for å bearbeide en slik erfaring.

Menighetsrådet og menighetens beredskapsteam må være lydhøre for de behov som oppstår. Ofte kommer et ønske om ”å legge alt bak seg og gå videre” samt et ønske om at ”alt skal bli som det var før”. Det er viktig å vite at en slik erfaring gjør at menigheten aldri blir som før, og heller ikke bør bli det.

Å avdekke en krenkelsessak i menighetssammenheng gir mulighet for å ha fokus på hva et menighetsfellesskap er og skal være, samt igjen innse hva det er å være menneske på godt og ondt.

2.6 AKTUELLE SAMFUNNSINSTANSER

Seksuelle krenkelser er en samfunns sak, også når krenkelser skjer innenfor en menighet og mellom personer som tilhører menigheten. Hvem som skal informeres eller ha kjennskap til sakens innhold utenom menighetsledelsen, er avhengig av krenkelsens innhold og art.

2.6.1 Politiet

Den som er krenket (eller foreldre/foresatte om den utsatte er barn) må selv ta stilling til om saken skal politianmeldes. Fra kirkens side skal vi støtte en politianmeldelse og aktivt hjelpe den utsatte med å melde saken til politiet. Kirken kan i samråd med den utsatte anmelde saken på dennes vegne, dersom handlingene har skjedd mens den anklagede var i lønnet eller frivillig tjeneste i kirken.

En politianmeldelse må alltid vente til den krenkede ser at tiden er moden til det. Det er den krenkede selv som har rettighetene til sin vonde historie. Unntak gjelder bare i tilfeller som er så grove at politiet etter tips selv setter i gang med etterforskning og reiser eventuell tiltale.

Menighetens beredskapsteam skal kontakte politiet og beskrive saken anonymt for å få politifaglig veiledning. Dette gjøres uansett, og særlig hvis en er redd for at anklager eller mistanke om krenkelser kan bety at det er fare for gjentakelse eller at flere kan bli krenket. Dersom en sak er politianmeldt, skal all etterforskning overlates til politiet. Menighetens beredskapsteam må alltid sørge for at en eventuell politietterforskning ikke kompliseres.

2.6.2 Kontaktpersonordningen

Kontaktpersonen er en støtteperson for den som har opplevd seksuelle overgrep eller grenseoverskridende seksuell atferd fra en kirkelig tilsatt.

Kontaktpersonen har som hovedoppgave å bistå den utsatte med å avklare situasjonen og vurdere handlingsalternativene:

- å anmelde saken til politiet
- å melde fra om saken til kirkelig arbeidsgiver (biskop eller kirkelig fellesråd) eller annen kirkelig ansvarlig instans
- å motta annen hjelp, som terapi eller sjelesorg

Ved vurdering av politianmeldelse:

- Gi grundig informasjon både om juridiske og psykologiske forhold som knytter seg til politiavhør og eventuell rettssak
- Bidra til å formidle kontakt med bistandsadvokat
- Gi råd om videre oppfølging dersom saken henlegges
- Ved melding til kirkelig arbeidsgiver/ansvarlig instans
- Bidra til utforming av skriftlig dokumentasjon
- Være bisitter i møte med ansvarlig instans
- Holde seg orientert om den videre oppfølging fra ansvarlig kirkelig myndighet

Ved behov for annen oppfølging:

Formidle kontakt med psykolog/psykiater eller prest/diakon

Kirkens Ressurssenter er ansvarlig for drift av kontaktpersonordningen.

www.kirkens-ressurssenter.no

2.6.3 Barnevernet

I hver kommune er det fagpersoner som har ansvaret for å følge opp ”Lov om barnevernstjenester”. Barnevernet er den instans som fra det offentlige side er pålagt å sørge for at barns oppvekstforhold er tilfredsstillende. Disse har fagkunnskap på området, og kan veilede foreldre, evt. være behjelpelige med å finne fagpersonell for å hjelpe det krenkede barnet. Det er foreldrene som avgjør om barnevernet skal kontaktes i saker der mistenkte eller anklagede er frivillige, tillitsvalgte eller ansatte medarbeidere innen kirken. I samarbeid med foreldre/foresatte, kan menigheten evt. kontakte barnevernet for å gi en orientering om saken. Dermed er etaten oppdatert i tilfelle andre mistanker eller anklager dukker opp.

2.6.4 Media

Når en sak er politianmeldt, vil politiet ha et hovedansvar for kontakten med media. Det er uansett nødvendig i samarbeid med politiet å ta stilling til hvordan en skal forholde seg til medias påtrykk om opplysninger. Avklar hvem som skal være mediekontakt i menigheten. Husk at når faktaopplysninger mangler, overtar fantasi og spekulasjoner. En nøktern og

faktaorientert beskrivelse kan bidra til at media blir en konstruktiv medspiller. Menighetens beredskapsteam og den krenkede avklarer i samarbeid med politiet hva som skal gis av informasjon. Den krenkede må uansett være orientert om når informasjon går ut.

2.6.5 Lokalsamfunnet

Når en sak er gjort offentlig, gjelder den samme regelen for informasjon i et lokalmiljø som i forhold til media: En nøktern og faktaorientert beskrivelse er den beste forebyggelse av en rykteflom. Se ”Informasjon til media”pkt.4.4.2.

2.6.6 Fri rettshjelp

I enkelte tilfeller kan den som er krenket, ha rett på fri rettshjelp. På nettsiden www.fri-rettshjelp.no finnes nærmere opplysninger. Dersom krenkelsen har betegnelsen “Seksuell omgang”, som er lovens betegnelse for den groveste type seksuell krenkelse, har krenkede under 18 år rett på bistandsadvokat.

2.7 REGELVERK

2.7.1 Taushetsplikt

Menighetsråd og kirkelige fellestråd er offentlige organer i forvaltningslovens forstand. Det betyr at den forvaltningsmessige taushetsplikt gjelder for hele menighetsrådets virksomhet og alle dem som er engasjert i menighetens arbeid.

Hovedregelen om forvaltningsmessig taushetsplikt framgår av forvaltningsloven § 13. Der framgår det at enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om *noens personlige forhold*.

Opplysninger om overgrep vil være underlagt taushetsplikt etter forvaltningsloven, men kan bringes videre i visse situasjoner:

- a) Personer som har krav på taushet, kan etter forvaltningsloven § 13 a gi samtykke til at taushetsbelagte opplysninger gjøres kjent. Det er imidlertid viktig at den som gir samtykket til å gi opplysninger, har tilstrekkelig forståelse av situasjonen, rettigheter og hva samtykket innebærer. Samtykket bør gis skriftlig, og kan når som helst trekkes tilbake.
- b) De personer som en forvaltningssak direkte gjelder, vil ha krav på opplysninger som gjelder dem selv. Når en sak om seksuelle krenkelser blir tilstrekkelig konkret og formalisert, vil de personer saken gjelder på anmodning kunne bli gjort kjent med taushetsbelagte opplysninger.
- c) Taushetsbelagte opplysninger kan etter forvaltningsloven gjøres tilgjengelig innen organet eller etaten og bringes videre til andre organer når det er nødvendig for at avgiverorganet skal kunne løse sine oppgaver. Dette betyr bl.a. at kirkelige organer kan utveksle taushetsbelagte opplysninger når det er nødvendig for å kunne behandle og håndtere en sak om seksuelle krenkelser. For eksempel vil et menighetsråd kunne gi taushetsbelagte opplysninger til fellestråd, prost, biskop og bispedømmeråd i den grad det er nødvendig for å kunne innhente bistand i saken. Både i organet og til andre

organer skal opplysningsformidlingen begrenses til det som er absolutt nødvendig for å løse den konkrete saken.

- d) Forvaltningsloven § 13b første ledd nr. 6 bestemmer at taushetsplikten ikke er til hinder for at et forvaltningsorgan anmelder eller gir forebyggende informasjon til politiet (eller kontrolletater) når det finnes ønskelig av allmenne hensyn (eller lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver). Hvorvidt allmenne hensyn tilsier at politiet varsles, henger sammen både med den straffbare handlingens art og alvorlighet.

Når det gjelder videre informasjon om taushetsplikt, viser vi til ”Veiledningshefte for kirkelige arbeidsgivere...” s. 41 – 45.

www.regjeringen.no/upload/KKD/Kirke/veiledningshefte.pdf

2.7.2 Straffeloven

Straffelovens kapittel 19 handler om straffbare seksuelle handlinger av forskjellig art og alvorlighetsgrad. Forbrytelsenes art og alvorlighetsgrad har blant annet betydning for hvor lang straff handlingene kan medføre (strafferamme) og hvor lang straff krenker faktisk blir idømt (straffeutmåling). Hvor lang foreldelsesfristen er, avhenger av strafferammen; jo høyere strafferamme, jo lengre foreldelsesfrist. Ved lovens strengeste straff – fengsel inntil 21 år – er foreldelsesfristen 25 år.

I Norge er seksuell lavalder 16 år. All seksuell omgang med barn under 16 år er i utgangspunktet straffbart, uten hensyn til om barnet samtykket eller selv tok initiativet.

Straffeloven gjennomgikk en radikal revisjon i år 2000, som dels var en forenkling og modernisering og dels en styrking av barns og kvinners vern mot seksuelle krenkelser. Disse endringene gjelder imidlertid bare for forbrytelser som ble begått etter 11.8.2000. For forbrytelser som ble begått før dette tidspunktet gjelder de gamle lovene.

Straffelovens kapittel 19 snakker om seksuelle forbrytelser av tre alvorlighetsgrader: seksuelt krenkende atferd, seksuelle handlinger og seksuell omgang. I tillegg vil vi her også nevne voldtekt og utnyttelse av et avhengighetsforhold.

a. Seksuelt krenkende atferd

Seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd forekommer i handling og ord enten overfor eller i nærvær av noen. Dette er uakseptabelt, selv om det ikke omfattes av straffeloven. Eksempler på dette kan være upassende kommentarer som for eksempel henspiller på seksuelle aktiviteter, upassende gester, blotting og visning av pornografiske filmer m.m. Det vil si at noen ”i ord eller handling utviser seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd” på offentlig sted, eller dersom de som er tilstede ikke har samtykket i det eller er barn under 16 år.

b. Seksuelle handlinger

Seksuelle handlinger er handlinger som foretas med en annen, for eksempel berøring eller beføling av den utsattes kjønnsorganer eller bryster, innenfor eller utenpå klærne. Seksuelle handlinger er straffbare når de skjer med noen som ikke har samtykket til det eller når det skjer med barn under 16 år.

c. Seksuell omgang

Seksuell omgang er handlinger med høyest strafferamme. Det er for eksempel når krenkeren trenger inn i den utsattes vagina, analåpning eller munn med sin penis eller onanering av kjønnsorganer på den utsatte og/eller krenkeren.

d. Voldtekt

Voldtekt vil si at noen skaffer seg seksuell omgang ved vold eller truende atferd eller at den utsatte er ute av stand til å motsette seg handlingen, for eksempel på grunn av beruselse.

e. Utnyttelse av avhengighetsforhold

I tillegg til selve handlingen er også forholdet krenkeren har til den krenkede av betydning: ”Den som skaffer seg eller en annen seksuell omgang ved misbruk av stilling, avhengighetsforhold eller tillitsforhold, straffes med fengsel inntil 5 år”.⁶ Denne bestemmelsen gjelder uavhengig av den utsattes alder.

2.8 TEOLOGISK GRUNNLAG

2.8.1 Mennesket

I dette avsnittet er det verken plass eller hensiktsmessig å ta opp alle sider ved det kristne menneskesyn. Vi har likevel tatt med det som har relevans for vår videre behandling av temaet:

Alle mennesker er skapt i Guds bilde

Det kristne menneskesynet er grunnlaget for hvordan vi som kirke forstår og håndterer problemfeltet omkring seksuelle krenkelser. Dette tar utgangspunkt i ordene fra skapelsesberetningen i 1. Mosebok 1:

”Og Gud skapte mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det, til mann og kvinne skapte han dem.”

Det at mennesket er skapt i ”Guds bilde” innebærer at det er det eneste vesen som er i stand å gjøre seg tanker om Gud og ha en relasjon til ham. Mennesket er også skapt til å ha relasjoner til andre mennesker.

Dette betyr at alle mennesker har lik verdi og har krav på respekt – også for egen kropp og egne grenser. Det enkelte menneske har selv rett til å definere egne grenser for hvor nært man vil slippe andre mennesker inn på seg.

Denne respekt er helt grunnleggende. Dersom mennesker ikke er i et likeverdig forhold på grunn av alder, psykisk eller fysisk kapasitet, ligger ansvaret for å utøve respekt og ikke trå over den andres grenser, på den som kan defineres som ”den sterkeste”.

Som medmennesker eller menighet, har vi ikke lov til å la være å reagere dersom det blir kjent at noen har blitt eller blir, utsatt for seksuelle krenkelser.

Det må ikke forekomme at mistanke og/eller melding om seksuelle krenkelser, ikke blir tatt alvorlig - eller i verste fall benektet ut fra tanker om at ”det kan ikke skje hos oss”.

Vi må være realistiske i forhold til at seksuelle krenkelser kan forekomme – også i menighetens midte. Alle mennesker er skapt i Guds bilde, og kan leve i relasjon til Gud og gjøre gode ting. Samtidig vet vi at mennesket gjør mot Guds gode vilje for seg selv og sine medmennesker.

⁶ Straffelovens kapittel 19, §193

Tilgivelse

Alle mennesker kan bli møtt av Guds kjærlighet i Jesus Kristus, få tilgivelse og oppreisning til et nytt liv.

Selv om man er tilgitt og ønsker å leve rett, klarer man ikke alltid å leve slik man skal. Ingen klarer alltid å leve i samsvar med Guds gode vilje – heller ikke på det seksuelle området. I vår sammenheng innebærer dette at vi må være realistiske og forebygge slik at seksuelle krenkelser ikke kan finne sted.

Det er verd å merke seg at tilgivelse for noe mennesket gjør mot Guds gode vilje, er en sak mellom Gud og den som ber om tilgivelse. Bibelen oppfordrer oss til å be Gud om tilgivelse når vi har gjort mot hans vilje og angrer. I sjelesorgen kan også den som oppsøker skriftemål, be om å få tilsagt syndenes forlatelse for en bekjent synd, men fortsatt er det Gud som tilgir og ikke sjelesørgeren. Bibelen er tydelig på hvor viktig det er å rydde opp i sitt forhold til medmennesker en har krenket (Matt 5,23 – 26) og fullt og helt ta ansvar for det han eller hun har gjort.

Bibelen oppfordrer oss også til å be andre om tilgivelse når vi har gjort eller sagt noe galt mot dem. Da er spørsmålet om tilgivelse en sak mellom de to partene. Hensikten med å be om tilgivelse, er å gjenopprette forholdet og leve videre i troen.

I forhold til seksuelle krenkelser, er tilgivelse problematisk dersom krenker med henvisning til kristentroen **krever** tilgivelse av krenkede. **Tilgivelse kan aldri kreves av den som har begått urett.** Den krenkede vil ofte måtte bruke mye tid og krefter før man eventuelt er rede til å tilgi.

2.8.2 Kirken

Paulus bruker i et av sine brev bildet av et legeme når han skal beskrive hva en menighet er: ”*Dere er Kristi legeme, og hver enkelt av dere er hans lemmer*” (1 Kor 12,27.). Sett fra Guds ståsted er altså menigheten legemliggjøringen av Kristus, og alle som tilhører menigheten er organisk bundet både til Kristus og til hverandre. Det er en sannhet som står uavhengig av følelser og opplevelser fordi den er fundert i Guds virkelighetsbeskrivelse. Det betyr at tilhørighet til menigheten også bygger på helt andre kriterier enn tilhørighet til andre fellesskap.

En menighet består av alle døpte i det lokale soknet. Dette er mennesker i ulike aldre og posisjoner, med ulik bakgrunn og sårbarhet. Alle har rett til å kunne møte i sin lokale kirke og menighet i visshet om at dette er et trygt og godt møtested for mennesker i alle aldre, uansett situasjon.

Menigheten har også en viktig betydning som et sted for sosial tilhørighet. Det knyttes bånd mellom dem som tilhører menigheten fordi de er trossøsken, men også bånd basert på vennskap og interessefellesskap. Det er et fellesskap som gir identitet og tilknytning på mange plan – både sosialt og mentalt, i tillegg til den åndelige dimensjon. Vi er hele mennesker. Det betyr at vi ikke skal og ikke kan skille mellom disse ulike dimensjonene ved det å være menneske og være i en menighet. De er vevd i hverandre.

2.8.3 Oppsummering

Seksuelle krenkelser må ikke forekomme.

Å krenke et medmenneske seksuelt er også en krenkelse av Gud som har skapt mennesket og har omsorg for det, samt et brudd med Guds bud og vilje. Samtidig er det brudd på fellesskapets normer og ofte også straffbart i forhold til samfunnets lover.

Den skyldige må stilles til ansvar

Både Gud og samfunnet stiller oss til ansvar for våre handlinger. Den som har krenket et medmenneske, må erkjenne sin synd, sin skyld og sitt ansvar, bekjenne det for Gud og mennesker og gjøre opp for seg så langt som mulig. Å bekjenne sine synder for Gud er første skritt på veien. Men det må følges opp med oppgjør også i forhold til mennesker og samfunnet.

Tilgivelse fra mennesker er ikke noe den som krenker, kan kreve, og krenkede skal aldri utsettes for press eller forventning om at han/hun må tilgi. Straffbare handlinger bør anmeldes og behandles i rettssystemet.

Tilgivelse er en mulighet – men er ikke et krav

Tilgivelse handler ikke om å glemme eller bagatellisere det som skjedde. Det handler også om å huske, fastholde og plassere skyld. Det ligger i ordet tilgivelse at det er noe som kan gis til en annen. I dette tilfellet er det ansvaret og skylden for de onde handlingene som skal gis tilbake til gjerningsmannen, slik at den utsatte kan bli fri. Dersom en krenker skal få tilgivelse, er utgangspunktet først at han/hun innser realiteten i sine handlinger og ber om tilgivelse, samt at den utsatte er klar for å tilgi.

Samfunnet og kirken har uansett ansvar for å møte krenkeren med konsekvenser av sine handlinger - også når denne ber den krenkede om tilgivelse. Dersom den krenkede klarer å overlate hat, bitterhet og ønske om hevn til samfunnet - og kanskje også til Gud - kan det være godt for han/henne. Man kan imidlertid aldri kreve av en som har blitt krenket, at vedkommende skal tilgi.

3 HANDLINGSDEL - FOREBYGGENDE ARBEID

3.1 SAMMENDRAG

Den lokale menighet er det primære ledd i vår kirke. Det lokale menighetsråd skal lede arbeidet i menigheten med utgangspunkt i § 9 i Kirkeloven:

”Menighetsrådet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i soknet, særlig at Guds ord kan bli rikelig forkynt, syke og døende betjent med det, dømte gis dåpsopplæring, barn og unge samlet om gode formål og legemlig og åndelig nød avhjulpet.”

Målet er

- å forebygge at seksuelle krenkelser skjer i menighetene ved å ta opp temaer som handler om sunn seksualitet og grensesetting i ulike sammenhenger
- at alle medarbeidere i organisasjonen får nødvendig kunnskap om hva seksuelle krenkelser er, hvilke skadevirkninger det medfører og hvilke rutiner lokal menighet, fellesråd og bispedømmeråd har for sakshåndtering

Biskop og bispedømmeråd har i samarbeid med fellesrådet ansvar for at kursing i retningslinjer for forebygging og skolering gjennomføres ovenfor sine ansatte. Menighetsrådene har ansvar for at arbeidet i menigheten foregår slik at seksuelle krenkelser ikke skal kunne forekomme.

Utgangspunktet er:

Seksuelle krenkelser må ikke forekomme

En ansatt, en frivillig medarbeider eller en tillitsvalgt må aldri invadere, krenke eller misbruke konfidenter⁷, barn, ungdom, foreningsmedlemmer, medarbeidere eller andre seksuelt. Dette er etisk uakseptabelt, og dreier seg ofte om kriminelle handlinger som rammes av straffeloven.

Det at barnet/den unge/den annen part ikke protesterer eller kanskje til og med kan oppleves å oppmuntre til tilnærmelser av seksuell art eller et seksuelt forhold, fritar ikke den frivillige medarbeideren/ tillitsvalgte/ansatte for ansvar. Ulikheten i maktforholdet mellom en leder og et medlem gjør at en slik oppmuntring eller manglende protest er uten gyldighet.

Seksuelle krenkelser må forebygges

Åpenhet og vilje til å la andre mennesker få innsyn i våre liv kan forebygge krenkelser. Det er derfor særlig viktig for mennesker som er i maktposisjoner, for eksempel sjelesørgere, forkynnere, ungdomsarbeidere og ledere på ulike områder, å ha kunnskap om makt og relasjoner som kan oppstå i den forbindelse, samt tilstrebe å ha mentor/samtalepartner i forhold til egen tjeneste. Vi kan ikke se vår egen atferd fra utsiden, derfor trenger vi at andre gir oss tilbakemeldinger.

⁷ Konfident betyr en som oppsøker sjelesorg

3.1.1 Sammendrag om forebygging for frivillige og ansatte

1. Vite hvilke rammer som gjelder
2. Skaff deg kunnskap
3. Vite hvem som er ansvarlig leder i enheten og hvem som er med i beredskapsteamet

3.1.2 Sammendrag om forebygging for beredskapsteam (se 4.2.1)

1. La retningslinjer og rammer være kjent blant frivillige og ansatte
2. Ha en jevnlig gjennomgang av kriseplan og rutiner
3. Vite hvem som skal varsle hvem

3.2 FOREBYGGENDE ARBEID

”Veiledningsheftet for kirkelige arbeidsgivere..” tar opp tematikken omkring rekruttering av lønnete medarbeidere. Når det gjelder frivillige medarbeidere, så rekrutteres disse på ulike måter og det er vanskelig å angi bestemte måter å gjøre dette på. Likevel bør man rekruttere frivillige medarbeidere som har allmenn tillit. Dersom vedkommende ikke er kjent fra før, bør man spørre om man har hatt verv eller lederoppgaver andre steder eller sammenhenger tidligere. I noen tilfeller vil man kunne be om referanser.

Lederansvar i våre menigheter er ingen rettighet, men forutsetter en grunnleggende tillit. Ledere skal være gode forbilder. En menighet skal være et trygt sted å være for barn og unge, og et trygt sted for alle til å søke kirkelige handlinger, hjelp og sjelesorg. Menighetsrådet kan derfor stille krav knyttet til livsførselen for å inneha en tjeneste eller et verv som innebærer både åndelig og mer praktisk lederskap.

Vi vil understreke at enhver som er medarbeider eller medlem i underutvalg, er å regne som oppnevnt av menighetsrådet, selv om disse er spurt direkte om oppgaven av ansatt eller frivillige ledere. Menigheter har krav på framlegg av politiattest i forbindelse med nyansettelse.

3.3 HOLDNING OG HANDLINGER

Det er viktig at alle menigheter har en gjennomtenkt holdning til hvordan menighetens arbeid skal preges, også på dette området. Særlig er det viktig å konkret gå gjennom hvordan vårt barne-, ungdoms- og konfirmantarbeid fungerer, samt det arbeidet som ivaretar mennesker med ulike funksjonsnivå. Utgangspunktet må være at rammene er så tydelige at sjansene for at seksuelle krenkelser vil foregå, nærmest kan utelukkes.

Alle ledere og medarbeidere i enhetene må bli orientert om hvilke holdninger og regelverk som gjelder på dette området. Medarbeiderne skal ha et bevisst øye for at seksuelle krenkelser kan forekomme, og at kirken har en nulltoleranse i forhold til dette. Dette gjelder også unge medarbeidere, fjorårskonfirmanter og lignende, som skal være med som medarbeidere på leir m.m. for første gang. Medarbeiderne skal vite hvem de skal kontakte ved mistanke om eller melding om seksuelle krenkelser. Ingen medarbeidere skal bære på dette alene.

Dersom kjæresteforhold mellom medarbeider/ledere og medlemmer i barne-/ungdoms-/konfirmantarbeid oppstår, mener vi at lederoppgaven bør overtas av en annen medarbeider i samarbeid med hovedleder.

3.4 LEDERBEHOV OG KJØNN

Menigheten bør konkret gå gjennom og vurdere hvilke arrangement det alltid skal være minst to ledere til stede på. Dersom enheten har begge kjønn som medlemmer, skal begge kjønn også være representert blant lederne. Dette gjelder spesielt i forhold til turer og leirer.

Når det gjelder antall ledere i forhold til antall barn og unge, må dette vurderes i forhold til den enkelte situasjon og art av arrangement, tur eller leir. Her må den enkelte menighet ta opp de ulike situasjoner som deres enheter kan komme i. "Plan for konfirmasjonstiden i Den norske kirke" anbefaler at det i forbindelse med leir bør være minst 1 leder pr. 8 konfirmanter.

3.5 SAMTALER OG SJELESORG

I kirken og i våre menigheter oppfordrer vi gjerne mennesker som har et problem eller noe de har behov for å snakke om, å oppsøke samtale eller sjelesorg. Dette kan være i det løpende arbeidet i menigheten eller på leirer og kurs. Vi vil at menighetene skal ha en reflektert holdning til hvordan praksis skal være på dette området og vil anbefale følgende:

Menighetsrådet bør vedta retningslinjer for hvordan rammene for sjelesorg og samtaler på leir, skal foregå, samt på kurs for barn og unge. Ordinerte og vigslede medarbeidere har gjennom sin utdanning og bakgrunn kunnskap for å gå inn i sjelesorg og samtaler. Mange frivillige ledere vil ikke ha denne bakgrunnen. Medarbeidere må få undervisning og veiledning i å tenke gjennom hvordan de også skal møte slike utfordringer.

Ting som bør gjennomtenkes, er rammene for sjelesorg og samtaler:

- Hvem kan medarbeidere søke hjelp hos eller henvise til dersom noen trenger samtale eller sjelesorg?
- Hvor skal slike samtaler foregå?
- Når i programmet og når på døgnet skal slike samtaler finne sted?
- Samtaler bør foregå i synlige rom, enten ved åpne dører eller på fellesareal, men selvsagt uten at det som sies kan høres av andre. Rom som er lukket og stengte gardiner er ikke et alternativ.
- Vi fraråder å ha sjelesorg og samtaler etter at rosignal har gått.
- Ved forbønn er det viktig å vise respekt når det gjelder fysisk kontakt. Spør alltid om vedkommende ønsker at en legger hendene på han/henne og evt. Legger hendene på skulderen.

Vår anbefaling er at medarbeider/leder som skal ha samtale, bør være av samme kjønn som de(n) som søker samtale. I tvilstilfeller skal medarbeider drøfte dette med ansvarlig leder..

I siste instans har ansvarlig leder et særlig ansvar for at der er gode rammer for samtale og sjelesorg og at dette praktiseres på en god måte. Praksis på dette område må avklares på forhånd med alle lederne.

3.6 TUR- OG LEIRLIV

Spesielt i forhold til turer og leirer er det viktig å ha rammer avklart. Hvem har ansvar, hvem skal gå nattevakt, hvordan skal dette foregå osv.

- Det bør være en grunnregel at mannlige ledere har ansvar for gutterom, kvinnelige for jenterom. Dersom det er behov for at en mann går til jenterom eller kvinne til gutterom, skal vedkommende alltid ha med seg en leder til.
- Likedan må det være en trygghet hos barn og unge om at de ikke kan oppleve å få "god natt"-besøk eller tidlige morgenbesøk av motsatt kjønn, uansett alder.

- La leirdeltakere ta initiativ til fysisk kontakt. Det er forskjell på å «ta» en klem, og å «få» en klem.
- Ved bruk av trygghetsøvelser er det viktig at disse skaper trygghet og ikke noe som gjør en utrygg. Dette gjelder særlig trygghetsøvelser som har «tvungen» kroppskontakt. Det er lurt å gi mulighet til å reservere seg fra slike øvelser.
- Ha en «sil-funksjon» på underholdningsopplegg, slik at en kan stoppe leker som kan oppleves som grenseoverskridende.

Det bør være en rutine at en i forkant av hver tur/leir, minner om og henviser til de rammene som gjelder.

3.7 SPRÅKBRUK OG -KULTUR

Negativ språkbruk kan motarbeide de holdningene vi ønsker skal prege våre menigheter når det gjelder seksualitet. Her må det også arbeides aktivt med holdninger og med å tydeliggjøre hva som ikke aksepteres når det gjelder omtale av andre eller omtale når det gjelder seksualitet.

- Ikke kommenter andre sin kropp/sine kroppsdel
- Ikke fortell vitser som spiller på kropp eller sex

Orientering og undervisning om tematikken er viktig, og skal selvsagt også holdes fram for medarbeidere ved jevne mellomrom. Det er også viktig at enheter opptre likt og signaliserer de samme holdningene.

4 HANDLINGSDEL - HÅNDTERING AV MISTANKE ELLER ANKLAGE

4.1 SAMMENDRAG

4.1.1 Sammendrag av håndtering for frivillige og ansatte ved mistanke, melding eller anklage om krenkelse

1. Lytt nøye – og bekreft hva du hører
2. Sikre situasjonen for den som melder. Kontakt aldri den som anklages.
3. Varsle beredskapsteam

4.1.2 Sammendrag av håndtering for beredskapsteam ved mistanke, melding eller anklage om krenkelse

1. Lytt nøye – og bekreft hva du hører
2. Sikre situasjonen for den som melder. Kontakt aldri den som anklages.
3. Varsle resten av beredskapsteamet eller arbeidsgiver dersom den anklagede er ansatt.
4. Kontakt politiet for å få politifaglig veiledning. (Se pkt. 2.6.1)

4.1.3 Der den anklagede er ansatt:

Hold nær kontakt med arbeidsgiver i forhold til deres håndtering av saken

4.1.4 Der den anklagede er frivillig eller valgt inn i et av kirkens råd

Kontakt fellesråd og bispedømmeråd for bistand

Se pkt.4.2.1 for videre håndtering.

4.2 ANSVARSFORHOLD

Det lokale menighetsråd (MR) er det ansvarlige organ når det gjelder forbygging og håndtering av seksuelle krenkelser innen menighetens arbeid. Det lokale MR skal lede arbeidet. I samarbeid med fellesrådet (FR) må det enkelte MR ha en plan for kriseberedskap og ansvarsfordeling i krisesituasjoner. Punktene under er et forsøk på å klargjøre ansvarslinjer også i forhold til FR og bispedømmeråd (BDR).

Målet er at

- kunnskap om seksuelle krenkelser skal bli tatt på alvor, og at sakene blir behandlet i tråd med retningslinjer på en ryddig og tydelig måte.
- de involverte parter skal bli ivaretatt på en ryddig og omsorgsfull måte, i tråd med retningslinjene.
- enhver sak blir avsluttet på en kvalitetsmessig god måte

4.2.1 Menighetsrådet

Menighetsrådet er det ansvarlige organ i saker som angår menighetens virksomhet. Dette gjelder også anklager om seksuelle krenkelser som rettes mot frivillige medarbeidere eller de som er valgt inn i kirkens råd og utvalg.

Dersom anklagen rettes mot ansatte, skal arbeidsgiver lede saken i henhold til "Veiledningsheftet for kirkelige arbeidsgivere"

For å ivareta rask og nødvendig sakshåndtering i krisesituasjoner som denne, anbefaler vi følgende grupper og sakshåndtering i saker der frivillige medarbeidere eller personer valgt inn i kirkens ulike råd og styrer, mistenkes eller anklages i forhold til seksuelle krenkelser:

Menighetens beredskapsteam

Består av menighetsrådets leder, sokneprest og daglig leder, evt. kirkeverge der dette er naturlig. Disse skal umiddelbart:

- kontakte politiet for faglig veiledning (se pkt.2.6.1)
- kontakte fellesråd og bispedømmeråd for bistand
- formidle informasjon om kontaktpersonordningen (se pkt.4.2.6)

Menighetsrådets leder kaller inn til ekstraordinært møte så snart som mulig. Menighetsrådet har i dette møtet ansvar for å avgjøre hvilke andre personer som skal tiltre beredskapsteamet og følge saken på vegne av menighetsrådet, samt tildele disse nødvendige fullmakter. Vi anbefaler at det her er 3-5 personer. Da kan andre ansatte, spesielt diakon, eller ulønnede medarbeidere eller rådsmedlemmer med kunnskap om krisehåndtering/faglig kunnskap på

området, være aktuelle som medlemmer av beredskapsteamet. Dersom noen av disse er direkte berørt av saken, skal vedkommende fritas for en slik oppgave.

Menighetens beredskapsteam skal

- Se til at impliserte blir ivaretatt ved faglig kompetent personell
- Se til at menigheten og miljøet som er rammet, blir ivaretatt på en faglig forsvarlig måte
- Ta nødvendige beslutninger ut fra fullmakter gitt av menighetsrådet
- Gi menighetsrådet nødvendig og adekvat informasjon

Dersom ansatte mistenkes eller anklages, er det til enhver tid arbeidsgiver som skal håndtere og lede saken. Se ”Veiledningshefte fra KKD/KA”.

Oppfølging av menighetsråd fra fellesråd og bispedømmeråd

Representant fra fellesrådet (ansatt) og bispedømmerådet (ansatt) tar straks kontakt med menigheten og følge denne tett. Disse har ansvar for

- å gi menighetens beredskapsteam nødvendig støtte og hjelp
- være oppdatert på kontaktpersonordningen og hjelpe til å finne nødvendige fagpersoner og ressurser til hjelp for menigheten

4.2.2 Fellesrådet

har ansvar for

- å følge opp retningslinjene i samarbeid med menighetsråd og bispedømmeråd
- ha avklart hvem som skal bistå menigheten på vegne av fellesrådet
- i samarbeid med bispedømmerådet sørge for at beredskapsteamet har økonomisk mulighet til å kontakte nødvendig fagkompetanse
- at ansatte og personer innvalgt i kirkelige råd og utvalg kjenner til retningslinjene
- følge opp egne ansatte
- kalle inn fagetisk råd (se pkt.4.2.5)
- kjenne til kontaktpersonordningen (se pkt.4.2.6)
- ivareta sitt arbeidsgiveransvar dersom den anklagede er ansatt av fellesrådet

4.2.3 Biskopen

har ansvar for tilsyn med menighetene, de kirkelige råd, kirkelig ansatte og øvrige medarbeidere i forhold til sin tjenesteordning.

- kalle inn fagetisk råd (se pkt.4.2.5)
- kjenne til kontaktpersonordningen (se pkt.4.2.6)
- ivareta sitt arbeidsgiveransvar dersom den anklagede er ansatt av bispedømmerådet/KKD

4.2.4 Bispedømmerådet

har ansvar for

- å følge opp retningslinjene i samarbeid med menighetsråd og fellesråd
- at egne ansatte kjenner retningslinjene og har kunnskap om tematikken
- å ivareta forebyggende tiltak, opplæring og informasjon
- følge opp egne ansatte
- å ha avklart hvem som skal bistå menigheten på vegne av Stavanger bispedømmeråd
- i samarbeid med fellesrådet sørge for at beredskapsteamet har økonomisk mulighet til å kontakte nødvendig fagkompetanse
- i samarbeid med fellesrådene ivareta forebyggende tiltak, opplæring og informasjon
- kalle inn fagetisk råd (se pkt.4.2.5)
- kjenne til kontaktpersonordningen (se pkt.4.2.6)
- ivareta sitt arbeidsgiveransvar dersom den anklagede er ansatt av bispedømmerådet/KKD

4.2.5 Fagetisk råd

Har ansvar for å bistå biskop/bispedømmeråd/fellesråd i saker der den anklagede er kirkelig ansatt.

Se pkt.11.3.1 i Veiledningshefte KKD/KA.

4.2.6 Kontaktpersonordningen

Se pkt. 2.7.2

4.2.7 Kirkens ressurscenter mot vold og seksuelle overgrep

Ressurscenteret er et kirkelig tilbud til kvinner og menn som har vært utsatt for overgrep/krenkelser, og et ressurs- og kompetansested for kirken i møte med overgrepssproblematikk.

Telefon 23 22 79 30, SMS 47 81 40 66

E-postadresse: post@kirkens-ressurscenter.no

Se pkt.11.3.3. i Veiledningshefte KKD/KA.

4.3 FREMGANGSMÅTE VED MELDING ELLER MISTANKE OM SEKSUELLE KRENKELSER

Den som har fått en melding om seksuelle krenkelser, skal under ingen omstendighet selv ta saken opp med den som blir anklaget. Det kan være til stor skade, både for den utsatte, for eventuell politietterforskning og for den videre saksbehandling.

Det vil være flere personer som blir berørt når en mistanke om/eller melding om en seksuell krenkelse kommer. Disse må ivaretas. Menighetens beredskapsteam og ledelse har i samarbeid med kontaktpersonen ansvar for å ivareta alle impliserte. Disse vil gjerne være:

- Den krenkede og dennes familie
- Den anklagede og dennes familie

Ulike personer bør følge opp den krenkede og dennes familie, og andre igjen den anklagede og dennes familie. Dette krever faglig kompetanse fra eksempelvis ATV (Alternativ til vold), psykolog, familievern m.m. I mange tilfeller er det også et miljø (kor, klubb, speidergruppe) der krenkelsen har foregått, som må ivaretas.

Meldinger skal alltid meldes videre til *menighetens beredskapsteam*.⁸ Den som får mistanke om eller kjennskap til at noen er eller har vært utsatt for seksuelle krenkelser, skal straks ta dette opp med en ansatt i menigheten eller menighetens beredskapsteam. Dette fordrer at medarbeidere på alle plan vet hvem som er nærmeste kontaktperson/overordnede og beredskapsteam i menigheten. Den ansatte som mottar en slik melding, skal sørge for at den umiddelbart kommer videre til menighetens beredskapsteam. Også anonyme henvendelser skal meldes.

Dersom anklage fremsettes mot en i menighetens beredskapsteam, har resten av teamet ansvar for å melde dette videre.

Viktige momenter ved melding eller mistanke om seksuelle krenkelser

Når krenkelser skjer i kristne sammenhenger, nyter som regel den anklagede stor respekt og tillit. Vedkommende er ofte flink til å ordlegge seg og kan lett definere det som skjedde på en helt annen måte enn den som er blitt krenket.

Ansvarlige organer må innstille seg på å se virkeligheten fra utgangspunktet til den som er blitt utnyttet. Det får konsekvenser:

- Den som kommer med en historie om krenkelser, må oppleve å bli hørt og tatt på alvor. Når en anklage framsettes, skal det alltid føre til handling.
- Seksuelle krenkelser må kalles ved sitt rette navn og realitetene i det som skjedde må ikke omskrives.⁹ Ord som forelskelse og gjensidighet er uegnet som sakssvarende beskrivelse fordi det er ord som tilslører maktforholdet og gjør den utsatte medskyldig i det som skjedde. Handlingene må beskrives med ord som: tillitsbrudd, seksuell utnyttelse, maktmisbruk eller vold.
- Den som har krenket en annen seksuelt, må bære det fulle og hele ansvaret for det vedkommende gjorde. Den utsatte er uskyldig og har ikke noe medansvar for det som skjedde. Vedkommende har vært utsatt for en krenkelse av et menneske som hadde ansvar for å beskytte. Forskjellen i makt mellom de to kommer til uttrykk ved forskjell i alder, sårbarhet, posisjon eller autoritet.

Krenkeren må bære konsekvensene

Den som har krenket en annen, må bære konsekvensene:

- Når det er utført straffbare handlinger, må krenkeren bære samfunnets straffereaksjon.¹⁰
- Arbeidsgiver kan suspendere og avskjedige en arbeidstaker som har gjort seg skyldig i seksuelle krenkelser. (Se eget veiledningshefte)
- Menighetsrådet kan utestenge en krenker fra menighetsarbeidet.

⁸ Se 4.2.1. Menighetens beredskapsteam

⁹ Jf 2.2 Momenter til avklaring

¹⁰ Jf. 2.7.2 Straffelovens bestemmelser

4.3.1 Melding av overgrep fra krenkede

Når det gjelder melding av overgrep fra krenkede, vil vi vise til pkt.3: "Praktiske råd og veiledning" i "Veiledningsheftet" KKD/KA.

Hvis man gjør feil i sakshåndteringens første faser, kan saken ofte bli vanskeligere å håndtere enn nødvendig. Det kan derfor være hensiktsmessig å gi noen alminnelige råd om ting man bør og ikke bør gjøre:

- *Ikke spør anklagede "om det er sant", ikke konfronter vedkommende på noen som helst måte i startfasen.*
- *Ikke driv egen etterforskning eller gjør noe som kan ødelegge bevis for politiet.*
- *Ikke gjør andre oppgaver enn det som ligger under ditt ansvarsområde.*
- *Ikke vær sjelesørger for anklagede eller utsatte. Da kan man bli bundet av taushetsplikt og således hindret fra å håndtere saken slik den bør/skal håndteres etter gjeldende regelverk. Dette skal overlates til andre.*
- *Forsøk å skape en god relasjon til den som forteller om overgrepet, som vanligvis er den utsatte selv(unngå å stille spørsmål ved vedkommendes troverdighet).*
- *Ikke bring utsatte og den mistenkte sammen i et "meglingsmøte".*

Når krenkede er under 16 år

Dersom informasjon om krenkelser kommer som en betroelse fra et barn under 16 år, er det viktig å ikke love hemmeligholdelse. En må lytte nøye til det barnet forteller, prøve å finne ut om det har snakket med andre om dette tidligere og eventuelt med hvem.

Noen retningsgivende momenter ved samtale med barn: (Fra Veiledningsheftet KKD/KA s.51...)

- *Vær åpen for det barnet ønsker å fortelle om krenkelsen*
- *La barnet i størst mulig grad få fortelle fritt.*
- *Ikke still flere spørsmål enn nødvendig for å forvise deg om at du har forstått barnet rett eller for å avklare hvordan barnet kan hjelpes videre.*
- *Etter samtalen må spørsmål og svar skrives ned så nøyaktig og ordrett som mulig. Dette er svært viktig for en eventuell straffesak.*

En må forklare at dette er så alvorlig at foreldre/foresatte må få vite om det. Dersom barnet motsetter seg dette, må en bruke tid på å forklare hvorfor det er viktig. Jo eldre barnet er, jo viktigere er det å prøve å få barnet til å forstå hvorfor en må gå videre med en slik opplysning. Men uansett om barnet gir samtykke eller ikke, har en plikt til å melde fra til foreldrene, forutsatt at det ikke er grunn til å tro at foreldrene er involvert i krenkelsen. Det er viktig at den som tar imot betroelsen, ivaretar barnet til foreldre eller andre kan ta hånd om det.

Det kan være behov for å foreta en ny samtale med den som har gitt opplysningene.

Der hvor man mistenker at barn er utsatt for seksuelle krenkelser, bør fagpersonell stå for videre undersøkelser.

Når krenkede er mellom 16 og 18 år

Dersom betroelsen kommer fra en person mellom 16 og 18 år, trenger en normalt samtykke fra personen for å gå videre med informasjonen til foreldre eller menighetens beredskapsteam. En kan tenke seg unntak der det er snakk om svært grove krenkelser. Uansett skal en i slike tilfeller melde saken anonymt til menighetens beredskapsteam og få råd om hva som er riktig å gjøre.

Det er også her viktig å ivareta den som kommer med en slik betroelse. Eventuelt kan politi eller helsevesen kontaktes anonymt for råd om ivaretagelse.

Når krenkede er over 18 år

Hvis den utsatte er voksen, vil vedkommende selv være den viktigste informasjonskilden om saken. Se ”Veiledningsheftet pkt.2.2.2”

4.3.2 Melding av overgrep fra krenker

Vårt utgangspunkt i forhold til informasjon om seksuelle krenkelser gitt i sjelesorg, er at slik informasjon skal behandles på linje med annen sjelesørgerisk informasjon med tilsvarende alvorlighetsgrad.

Sjelesørgerens råd vil variere ut fra situasjonen; om krenkede er over/under 16 år, om krenkelsene fremdeles pågår, evt. hvor langt tilbake i tid krenkelsene har funnet sted. Krenker må oppfordres til å ta ansvar for sine handlinger ved å avstå fra disse og ved å melde fra til offentlige myndigheter og/eller menighetens beredskapsteam om det som har skjedd. Sjelesørgeren må redegjøre ovenfor krenker at saken har to sider; den sjelesørgeriske ovenfor krenker og dessuten hensynet til den som har blitt krenket.

I slike situasjoner har sjelesørgeren plikt til å redegjøre for hva taushetsplikten innebærer og informere om at en sjelesørger kan bli løst fra taushetsplikten og ha informasjonsplikt i noen tilfeller, jfr pkt 2.7.1

4.4 INFORMASJONSHÅNDTERING

Menighetens beredskapsteam skal umiddelbart avklare om saken skal politianmeldes. Hvis det er aktuelt med politianmeldelse, skal videre saksgang samordnes med politiet, slik at politiets arbeid ikke hindres. Det skal nedfelles skriftlige referater fra alle formelle samtaler som finner sted mellom de berørte parter.

Det er et mål for informasjonshåndteringen

- At de ansvarlige gir korrekt og sannferdig informasjon om saker som behandles i menigheten til berørte grupper og personer, og om nødvendig til media.
- At ulike instanser i menigheten og evt. andre berørte organisasjoner får nødvendig informasjon.
- At menigheten er forberedt og i forkant når det gjelder informasjon til media.

Informasjon om seksuelle krenkelser skal bare gis til de som krenkelsene på en eller annen måte angår. En må vurdere hvilke enkeltpersoner eller grupper som trenger informasjon ut fra følgende grunner:

- Hindre ryktespredning ved å gi en kortfattet og sannferdig informasjon til det miljøet en vet allikevel kommer til å få kjennskap til saken
- Gjøre det mulig for andre som kan ha opplevd krenkelser å komme fram med sine erfaringer
- Sørge for at de som skal håndheve eventuelle sanksjoner, for eksempel arbeidsgiver og/eller de som har brukt krenker som leder i frivillige verv, er kjent med saken.

4.4.1 Informasjon til menigheten

Avklare hvilke berørte parter internt som trenger informasjon når en sak er under behandling og når en sak er avsluttet. (For eksempel hvem dette gjelder)

Sikre at adekvat informasjon blir gitt til rett tidspunkt. Avklare innholdet og omfanget av informasjonen til ulike grupper og personer. Ved suspensjon må de personer eller instanser i menigheten som bestemmer hvem som skal benyttes til forskjellige tjenester, få tilstrekkelig informasjon slik at suspensjonen blir effektiv.

4.4.2 Informasjon til media

Hvis en sak er alvorlig og det er fare for at informasjon kan lekke ut, bør en være forberedt på å møte media. En bør for eksempel forberede en pressemelding som kan ligge klar.

En person fra menighetens beredskapsteam eller blant støttespillerne utpekes som kontaktperson til pressen. Evt. uttalelser skal skje i samråd med politiet.

4.5 GJENOPPBYGGINGSFASEN

4.5.1 Menighetsrådet

Vi viser her til pkt.2.5.5. om ”Bedrings/gjenoppbyggingsfasen”.

Menighetsrådet har videre en forpliktelse til å hindre at nye overgrep kan skje, opparbeide evt. ødelagt allmenn tillit og understreke for lokalsamfunnet at menigheten er et trygt sted for mennesker i alle aldre å komme til.

Dersom vedkommende ikke åpenbart er uskyldig i de påståtte krenkelser, har menighetsrådet et ansvar for at vedkommende ikke får oppgaver eller tillitsverv i menigheten som kan medføre fare for gjentagelse.

4.5.2 Kriterier for eventuell gjeninnsettelse

Dersom en skal vurdere muligheten for å gjeninntre i menighetens tjeneste eller tillitsverv, må det skje ut fra en grundig vurdering av følgende forhold:

- faren for gjentagelse
- hensynet til allmenn tillit
- hensynet til de som er rammet av krenkelsen

Dersom dette kommer på tale, bør det uansett skje etter en viss tid.

I tillegg skal vedkommende ha en oppgave der vedkommende ikke skal være i kontakt med grupper der krenkelsen ble begått.

De vanskeligste situasjonene vil her være saker der det foreligger anklage og anmeldelse, men ingen rettskraftig dom.

4.5.3 Konsekvensene gjelder uansett hvor krenkelsene ble begått

Når en person har begått seksuelle krenkelser, må det få konsekvenser for menighetens bruk av vedkommende, selv om krenkelsen har skjedd utenom hans/hennes oppgave eller funksjon i menigheten. Det er viktig at det er forholdsmessighet mellom personens tillit og de oppgaver vedkommende får i menighetsarbeidet. Det er viktig å holde fast ved at ingen kan kreve å inneha et verv eller en oppgave i menighetsarbeidet.

4.5.4 Konsekvenser for ansatte medarbeidere

Se Veiledningshefte KKD/KA pkt.4. SAKENS ARBEIDSRETTSLIGE SIDE

4.5.5 Konsekvenser for tillitsvalgte i menighetsråd, fellesråd eller bispedømmeråd

Dersom et tillitsvalgt medlem av menighetsråd, fellesråd eller bispedømmeråd blir anklaget for seksuelle krenkelseser, kommer Lov om den norske kirke § 7 (kirkeloven) til anvendelse. Kirkeloven § 7 tredje ledd lyder:

Dersom det blir utferdiget siktelse eller reist tiltale mot et menighetsrådsmedlem for et straffbart forhold, som nevnt i straffeloven kapittel 11 eller 33 og forholdet ifølge siktelsen eller tiltalen knytter seg til utøving av verv eller tjeneste for menighetsråd eller kirkelig fellesråd, kan menighetsrådet vedta å suspendere vedkommende fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort. Dersom et menighetsrådsmedlem dømmes for et straffbart forhold, kan menighetsrådet vedta at vedkommende skal tre endelig ut av rådet.

Denne regelen kommer bare til anvendelse når det er utferdiget siktelse eller reist tiltale om et seksuelt overgrep. I saker der siktelse ikke er utferdiget eller tiltale ikke er reist, bør den anklagede anmodes frivillig å søke om fritak iht. kirkeloven § 7 andre ledd:

Menighetsrådet kan etter søknad fritta, for et kortere tidsrom eller resten av valgperioden, den som ikke uten uforholdsmessige vanskeligheter eller belastning kan skjønne sine plikter i vervet.

Menighetsrådet kan ikke ekskludere noen fra tillitsverv mot vedkommendes vilje.

4.5.6 Konsekvenser for frivillige medarbeidere

Medlemmer i menighetens utvalg er oppnevnt i henholdt til virksomhetsreglens § 8 nr. 1:

Menighetsrådet/kirkelig fellesråd kan oppnevne utvalg til forberedende behandling av saker som hører inn under rådet, til å utføre særskilte verv, til å lede grener av rådets virksomhet og til å utføre særskilt angitte oppgaver innen rådets ansvarsområde. Til slike utvalg kan det velges også andre enn rådets medlemmer. Begge kjønn skal om mulig være representert.

Det å inneha et verv i et utvalg under menighetsrådet er ikke en beskyttet rettighet i forvaltningslovens forstand. Det betyr at menighetsrådet kan endre vedtaket om oppnevning selv om oppnevningsperioden ikke er utløpt. Denne muligheten kan menighetsrådet benytte seg av i forbindelse med anklager om seksuelle krenkelseser. Alle som er engasjert i menighetens frivillige arbeid må anses å være omfattet av prinsippet om at menighetsrådet gjennom vedtak kan utestenge dem fra å ha ansvar i menighetsarbeidet.

I spesielle situasjoner vil menighetsrådet gjennom vedtak utestenge personer helt fra menighetens aktiviteter. Ingen kan imidlertid utestenges fra menighetens gudstjenester, noe som er riktig på juridisk formelt grunnlag. Samtidig vil dette være en situasjon der

menighetsrådet må drøfte hvordan man kan ivareta den krenkede slik at ikke vedkommende trekker seg vekk fra menighetens fellesskap.

5 LITTERATUR, ADRESSELISTE OG TELEFON

Henviser til Veiledningsheftet fra KKD/KA s.58-59 Hjelpeinstanser

"Kirkens frivillige arbeid - forebygging og håndtering av seksuelle krenkelser".
<http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=8068>